

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁRSKA PRÁCA

**MODERNÁ ARABSKÁ KALIGRAFIA
FILIP FURDA**

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodných štúdií
Študijný program Medzinárodné teritoriálne štúdia
Študijný odbor Blízkovýchodné štúdia

Bakalárska práca
Moderná arabská kaligrafia
Filip Furda

Vedúci práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodných štúdií

Fakulta filozofická Západočeskej univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Čestne vyhlasujem, že som prácu spracoval samostatne a použil iba uvedené zdroje a literatúru.

Plzeň, apríl 2015

.....

Pod'akovanie:

Chcel by som sa poďakovať Mgr. Danielovi Křížkovi, Ph.D. za jeho odborné rady a profesionálnu pomoc pri práci.

OBSAH

1 ÚVOD.....	6
2 HISTÓRIA ARABSKÉHO PÍSMÁ	7
3 KALIGRAFIA	9
3.1 Nástroje	11
3.2 Štýly	12
4 KALIGRAFIA V MODERNOM SVETE.....	14
4.1 Kaligrafity	22
4.2 Vplyv žien na umenie arabskej kaligrafie	24
5 SÚČASNÍ SVETOVÍ KALIGRAFI	26
5.1 Hassan Massoudy	26
5.2 Ahmed Moustafa	28
5.3 Ali Omar Ermes	31
5.4 Samir Sayegh	33
5.5 Ola Hejazi	35
5.6 Kouichi Fou'ad Honda	37
6 ZÁVER	40
7 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV.....	41
8 RESUMÉ	48

1 ÚVOD

„Výrazy kaligrafa sa stali otvoreným miestom, vítajúc slová básnika a predstavivosť diváka.“ - Hassan Massoudy

Arabská kaligrafia je druh umenia, ktorého nástrojom je písmo. Vďaka svojej štruktúre je arabské písmo veľmi tvárne. Písmo a jazyk taktiež napomohol k spojeniu rôznych etnických skupín a kultúr v arabsko-islamskom zriadení. Kaligrafia je hlboko duchovné umenie, ktoré môže zmeniť pohľad na všetko čo robíte a vidíte.

Arabský jazyk a písmo sú písmom a jazykom koránu. Má jedinečný, posvätný význam naprieč islamským svetom. Začínajúc arabskými národmi, až po susedné nie arabsky hovoriace krajiny, ako je Turecko a Irán. Dopad arabského jazyka a písma, siaha ďaleko za hranice krajín Blízkeho východu. Môžeme to vidieť na prácach umelcov z celého sveta.¹

Cieľom tejto bakalárskej práce je poukázať na využitie modernej arabskej kaligrafie v súčasnom svete. Taktiež vytvára prehľad v súčasných svetových umelcoch a ich dielach. V dnešnej dobe je arabská kultúra prezentovaná a často krát vnímaná ako niečo, čoho by sa mal človek obávať a vo väčšine ľudí vyvoláva xenofóbne myšlienky. Kaligrafia je pre väčšinu znalcov a priaznivcov blízkovýchodnej kultúry jedným z najkrajších umení.

Bakalárska práca je rozčlenená do niekoľkých kapitol. V prvej časti práce oboznamujeme čitateľa s históriou a vznikom arabského písma. Druhá kapitola sa zameriava na históriu a priekopníkov kaligrafie. Na nástroje a štýly, ktoré využívali. Poniektoré sa využívajú až po súčasnosť. Kaligrafiou v modernom svete sa zaoberáme v tretej kapitole. Rozoberáme jej široké využitie v rôznych spoločenských odvetviach. Spôsoby a štýly, ktoré boli za posledné roky prepracované až k dokonalosti. Taktiež sa pozrieme na moderný druh pouličného umenia, spojením kaligrafie a grafitov. Istú pozornosť sme venovali aj ženám a ich vplyve na umenie kaligrafie. Štvrtá kapitola nás zoznamuje so súčasnými, svetovými, arabskými kaligrafmi. Snažili sme sa vybrať z veľkého množstva umelcov tých najzaujímavejších pre nás svojou tvorbou aj odkazom pre budúcu generáciu. Taktiež sme chceli spestriť bakalársku prácu výberom umelcov z rôznych krajín.

¹ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.31

2 HISTÓRIA ARABSKÉHO PÍSMÁ

Najstaršie formy kaligrafie sa datujú do doby jaskynných malieb.²

V tejto práci sa však budeme venovať arabskej kaligrafii. Jej vznik by sme mohli zaradiť s príchodom islamského náboženstva v roku 610 nášho letopočtu kedy sa uskutočnila púť proroka Mohammeda z Mekky do Mediny.

Ak budeme chcieť aspoň trochu porozumieť arabskej kaligrafii ako takej, a ak sa budeme chcieť v nej aspoň trochu orientovať, je potrebné hovoriť najprv o vzniku arabskej abecedy a o jej počiatočných podobách.³

Vieme, že na Strednom východe sú najstarším známym písmom egyptské hieroglyfy (niektoré pochádzajú z obdobia asi 4000 rokov pred našim letopočtom), ktoré boli považované za božské slová. Slúžili hlavne náboženstvám a vládcom.⁴

Pôvod arabského písma sa datuje vytvorením abecedy Feničanmi, ktorí žili v pobrežnej oblasti Libanonu, Palestíny a Sýrie. Keďže Feničania boli vynikajúci námorní obchodníci, abeceda mala dopad na všetky stredomorské regióny.

Fenické písmo sa vyvinulo do niekoľkých smerov. Jeden z nich bol aramejský, ktorý sa ďalej rozdelil na modernú hebrejštinu a nabatejštinu. Takže môžeme povedať, že arabské písmo pochádza z nabatejského, ktoré sa používalo od druhého storočia pred našim letopočtom na území dnešného Jordánska.⁵

Arabské písmo pochádza zo semitského jazyka, píšeme a čítame ho teda sprava doľava.

Prvý arabský nápis pochádza z roku 328 nášho letopočtu. Bol objavený na náhrobnom nápise kráľa Imru' al-Qajsa z Numáry.

Islam od základov zmenil myslenie ľudí. Postavenie arabčiny sa jeho príchodom zmenilo tým, že sa stala nosným prvkom svätej knihy al-Kur'ánu. Nastala doba rozkvetu arabčiny a tým aj jej ojedinelého výtvarného prejavu, kaligrafie. Islam sa v 7. a 8. storočí zmocňuje rozsiahleho územia rozkladajúceho sa od Atlantického oceánu až k Indii. Arabčina a jej znaková sústava sa stáva jednotiacim prvkom rôznych rás, jazykov a kultúr, čo platí až do súčasnosti.⁶

² Inscape – Kaligrafia. *Príručky a návody pre slobodný a otvorený softwér.*

³ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.7

⁴ Tamtiež s.15

⁵ The History of the Arabic Alphabet. *The Calligraphy Society.*

⁶ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.17

Bez písma by dnes nemalo ľudstvo tú kultúru, ktorú má. Aj moderná civilizácia je spojená s uchovávaním myšlienky pre budúce generácie. Písaný jazyk bol a je ako zbraň v rukách, pretože písmom prenikáme k iným národom. Písmom môžeme zdieľať milostné vyznania, básnické vyjadrenia, zaklínacie formulky, uzatvoriť vojenské a diplomatické dohody, hrať hry a podobne.

Vieme že písmo je záznamom reči a že vyjadruje naše duševné a kultúrne potreby čo najpresnejšie a jednoznačne a to i moderným spôsobom písaním písma na internete⁷

⁷ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.15

3 KALIGRAFIA

Kaligrafia (pochádza z gréckeho *kallos* „krása“ a *grafos* „písanie“) je umenie krasopisu. Moderná kaligrafia sa vzdáľuje od funkčných prepisov a namiesto toho nám ukazuje umelecké kúsky ktoré môžu ale aj nemusia byť čitateľné.⁸

Kaligrafia je najrozšírenejšia v čínskej, japonskej a arabskej kultúre.

Existuje viacero dôvodov, prečo sa kaligrafia ako významná umelecká forma v týchto krajinách zachovala, zatiaľ čo na západe už väčšinou zanikla. Jedným z nich je, že ležatosť písma a ďalšie jeho vlastnosti sťažili adaptáciu na tlač a zavedenie tlačiarní sa oneskorilo. Teda ešte sto rokov po Gutenbergovi bola Arábia závislá na ručnom písaní a vydávaní kníh (zvlášť koránu), zákonov a iných dokumentov.

Iný, možno dôležitejší dôvod, je náboženský. Korán nezakazoval zobrazovať ľudí a zvieratá na kresbách a maľbách, ale vo svojich prvých rokoch islam zdedil niektoré predsudky proti výtvarnému umeniu, v tom čase už zakorenené na Strednom východe. Preto, keď bolo umelecké zdobenie nevyhnutné, museli si islamský umelci vystačiť s "arabeskami" (kresbami založenými na striktné geometrických tvaroch, alebo reťazci listov a kvetov), alebo s kaligrafiou. Preto sa arabská kaligrafia zaužívala nie len na kopírovanie Koránu (čo bol jej prvý a dlhú dobu najdôležitejší dôvod), ale aj na všetky ostatné druhy umenia, ako sú porcelán, výrobky z kovu, koberčeky a iné tkaniny, tiež na peniazoch a v architektonickej výzdobe (väčšinou na mešitách a hrobách, ale v neskorších dobách aj na iných budovách).

Arabské písmo sa skladá z troch typov ťahov, a to vodorovného, kolmého a priečného. Dĺžku písmen môžeme meniť, a to hlavne horizontálne. Písmo má mať plynulosť a má pôsobiť esteticky. Niektoré nápisy nečítame, ale lúštíme – kaligraf neočakáva, že budeme čítať, pretože písmená reprezentujú symbol, stačí uvedomenie si jeho prítomnosti, spojené s vierou a úctou.⁹

Čo robí kaligrafa dobrým kaligrafom?

K dobrej kaligrafii nevedú žiadne skratky. Na naučenie tohto umenia, musí mať veľa dobrých príkladov z iných prác, učiteľa ktorý ho bude sprevádzať, zmysel pre detail a disciplinované, pravidelne trénovať. Napriek všetkým zásadám kaligrafia sa dá naučiť s dostatkom času a cvičenia. Avšak dokonalé ovládnutie vyžaduje už viac ako len technické zručnosti.

⁸ MEDIAVILLA CLAUDE (1996): *Calligraphy: From Calligraphy to Abstract Painting*, s.17

⁹ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.35

Kto sa môže stať kaligrafom?

Tradične kaligrafiu vykonávali kalifovia, sultáni, vezíri, šejkovia, učitelia, obchodníci, vojaci a mnoho ďalších povolání. Zručnosti kaligrafie často zostávali v rodine, kde sa zvyčajne ďalej prenášali z otca na syna. Nebolo nezvyčajným nájsť celé rodiny, ktoré si zarábali na živobytie pomocou kaligrafie.

Ak mladý človek (zvyčajne chlapec) preukázal umelecký potenciál, bol vybraný aby študoval pod vedením majstra kaligrafie, kde sa učil základy písma. Taktiež sa trénoval v umeleckých odvetviach súvisiacimi s kaligrafiou. Ako napríklad vytváranie atramentu, vytváranie papiera a osvetľovanie. Avšak väčšinu času strávil kopírovaním majstrových prác. Dokiaľ v tom učenec nebol dostatočne dobrý, nemohol tvoriť vlastnú prácu. Ak dosiahol požadované nároky, učenec bol odmenený certifikátom alebo licenciou *ijaza*, a tá mu povoľovala učiť a cvičiť svoje vlastné výtvary. Veľmi často sa kaligrafi zameriavali na prepis koránu alebo pracovali pre vládu väčšinou na súdoch a v kanceláriách na úradoch.¹⁰

Z veľkých majstrov, ktorí vytvorili nové skvelé kurzívy, uvedieme tri slávne osobnosti arabskej kaligrafie:

Ibn Muqla Abú Alí Muhammad (9-10.stor.) – kaligraf, minister, spisovateľ. Zdokonaľoval písmo „an-naschi“. Svojím písmom napísal exempláre Koránu. Je taktiež autorom knihy o arabskej kaligrafii a jej umení. Stanovil pravidlá pravopisu. Je považovaný za autora niekoľkých význačných kurzív ako tult, naschí, rajhání, muhaqqaq . Rozdiely medzi písmami sú pomerne jemné, napriek tomu ich veľmi ľahko rozoznáme.

Alí Bín Hilál (10-11. stor.) – je zakladateľom školy ar-rajhání, zdokonaľoval písmo al-muhaqqaq. Prepísal 64-krát Korán a diwání básnika Salláma. Zložil básň ktorá obsahovala 28 veršov na kaligrafiu.

Jágut al-Mustasimi (13.stor.) – bol vynálezcom guľatého zrezania bambusového pera a zaviedol nové prvky v chápaní krásy písma.¹¹

V mnohých arabských štátoch boli v 20. storočí založené kaligrafické školy. Uvedieme len najslávnejšie z nich, ako je napríklad škola káhirská (založená r. 1963), ďalej sú to školy v Alexandrií, Damasku, Rabate a Bagdade.

Najrozšírenejšia používaná farba v kaligrafii je čierna ako farba základná. Písalo sa atramentom. Arabská kaligrafia môže byť čiernobiela alebo farebná, hlavne však vždy vyjadruje city, myšlienky a vzťah pisára k obsahu alebo zmyslu toho, čo píše. Musí upútať

¹⁰ People. *Calligraphy Qalam*.

¹¹ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.50

svojou výtvarnou stránkou, zmyslom, rytmom, vzťahom k priestoru a pritom musí vytvoriť abstrakciu, slobodu myslenia a fantázie. Pisár venuje všetko svoje úsilie dokonalosti prejavu.¹²

Arabská kaligrafia je založená na piatich zásadách: pevné držanie pera, správne zrezaná špička pera, dobrá kvalita papiera, lesk tušu a ovládanie dychu pri práci. Pohyb ruky pri písaní musí byť pevný, dokonale zvládnutý, prirodzený a zároveň prepracovaný. Písmo musí mať systém, vyžaduje sústredenie.¹³

3.1 Nástroje

V dnešnej dobe máme mnoho nástrojov pre kaligrafické umenie. Umelecké obchody nám ponúkajú rozličné písacie náradie. Hroty pier môžu byť z ocele, skla, nylónových vlákien a iných materiálov.

Ale najlepším nástrojom pre arabskú kaligrafiu bolo, a stále je pero z trstiny. Nielenže je viac praktické ako ostatné perá, ale je aj lacnejšie. Dovolí nám vytvoriť štýl písania ktorý vyhovuje nášmu držaniu ruky a uhlu písania, lepšie ako ostatné druhy pier.

Ideálna je trstina, ktorá rastie v močiaroch a plytkých vodách. Je pripravená vtedy, keď je úplne vysušená. Vyrezáva sa nožom alebo skalpelom.¹⁴ Pisár drží pero na prostredníku pomocou palca a ukazováku. Ruka pisára musí byť ľahká, pohyblivá, ale neroztrášená, ťahy smerujú dopredu, aby vyjadrovali myšlienky a prania pisára.¹⁵

Atrament, ktorý je vhodný na praktikovanie kaligrafie je napríklad, indický atrament, čierny atrament pre výkresy a všetky arabské atramenty. V minulosti kaligrafovia, za účelom aby sa pero v nádobke priveľmi nenamočilo, do nej dávali vypchávkou vo forme malého zväzku nitiek Dnes nám postačí malý kúsok nylónu, tesní rovnako dobre. Týmto sa zamedzí preťažaniu pera a nevznikajú nám tak nevzhľadné výtvary.¹⁶

Významnú úlohu zároveň zohráva aj zrezanie pera v správnom uhle.

¹² BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.46-47

¹³ Tamtiež s.37

¹⁴ JA'FAR MUSTAFA (2002): *Arabic Calligraphy: Naskh Script for Beginners*, s.28

¹⁵ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.37

¹⁶ JA'FAR MUSTAFA (2002): *Arabic Calligraphy: Naskh Script for Beginner*, s.28

Taktiež vynikajúcim nástrojom pre kaligrafov je aj grafické pravítko. Na precvičovanie sa často používa štvorčekový papier. Toto pravítko v podstate nahrádza spomínaný papier a je neoceniteľnou súčasťou každého kaligrafa.¹⁷

Už pred nástupom islamu poznali Arabi najrôznejšie materiáli slúžiace ako podložka pre písmo. Boli to napríklad, kôry z datľovníkov, rebrá ťavie alebo ovčie, tenký biely kameň, arabská guma, papyrus.

Každý kaligraf musel mať svoje vlastné náradie a nástroje, ktoré boli jeho osobným tajomstvom.¹⁸

3.2 Štýly

Niet pochýb, že stále existuje nespočetne mnoho spisov o kaligrafii. Mnoho z nich sa však traduje ústne a z toho dôvodu klesá aj ich rozsah. Niektoré štýly zmenili názvy alebo sa zlúčili dokopy s už v súčasnosti neexistujúcimi štýlmi. Štýl kaligrafie sa časom vyvíjal a menil v každej krajine iným spôsobom, čo mohlo zmiestniť niekoľkých moderných výskumníkov.

Hlavná typológia je založená na siedmich pozoruhodných druhoch štýlu. Niet pochýb, že ovplyvnili súdržnosť kultúr a mali dopad na geografickom rozdelení.¹⁹

Prvé písmo islamského pôvodu nieslo názov **Hidžází** objavovalo sa prvé desaťročia v západnejšej Arábii. Je charakteristické ľahkým sklonom v pravo. Neskôr za z neho odvodilo uhlové Kufické písmo.²⁰

Kúfické písmo malo najhlbší dopad na islamskú kaligrafiu celkovo. Je v kontraste s nízkymi vertikálnymi a zámerne širokými horizontálnymi líniami. Z toho dôvodu bolo písané na podlhovasté podklady. Šírka bola výraznejšia ako výška. To dodávalo písmu istý dynamický rozmach. Ranné kufické korány písané väčšinou na pergamen boli strohé na vzhľade.

Avšak začiatkom 9. storočia začali byť viac zdobené svetelnými dekoratívnymi zariadeniami. Mnoho z nich taktiež slúžilo na špecifické účely.²¹

¹⁷ Basic Calligraphy Tools. *The Calligraphy Pen*.

¹⁸ BAHBOUH CHARIF (2002): *Půvab arabské kaligrafie*, s.46-47

¹⁹ KHATIBI ABDELKEBIR, SILEJMASSI MOHAMMED (1996): *The Splendour of Islamic Calligraphy*, s.77

²⁰ KHALILI NASSER (2008): *Islamic Art and Culture: Timeline and History*, s.42

²¹ SAFADI YASIN HAMID (1987): *Islamic Calligraphy*, s.42

Maghribské písmo vyvinuté na severe Afriky v 10. storočí. Formy tohto písma sa do dnes používajú v severnej Afrike.²² Vyznačuje sa zostupným tempom, má veľké „nádoby“ a dôkladné krivky a oblúky.²³

Thuluth sa začalo rozvíjať v 9. storočí. Je to obľúbené písmo pre okrasné prepisy.²⁴ Písmená sú prepojené, niekedy sa dokonca prelínajú. Vyznačuje sa plnými a komplexnými proporciami a pôsobí plynulým dojmom.²⁵

Nasch znamená „kopírovanie“ toto písmo bolo vyvinuté v 10. storočí a vyšľachtené do pozoruhodného umenia Turkami v 16. storočí. Od tej doby sa toto písmo stalo všeobecne uznávanou formou pre písanie Koránu. Naskh je jasne čitateľné a adaptovalo sa pre tlač. Je to štíhle písmo ktorého línie sú tenké a tvary písmen oblé.²⁶

Nastaliq je štandardný štýl ktorý sa adaptoval pre písanie v urdčine a perzštine. Zo špecifického pohľadu môžeme analyzovať, hlavné rozdielnosti medzi písmom Nastaliq sú v porovnaní s písmom Naskh veľmi malé medzery medzi riadkami a písmenami a vysoké písmená ktoré presahujú líniu príľahlého textu svojou vrchnou a spodnou časťou²⁷

Ruq'a je jeden z najbežnejších typov písania. Je to najľahšie písmo pre dnešný prepis. Vďaka svojej jednoduchosti sa využíva na titulných stránkach kníh, magazínov a v komerčných reklamách.²⁸

Diwání bolo vyvinuté Ibrahimom Muniffom a neskôr vycibrené Shaykom Hamdullahom. Vizuálne sa diwani prezentuje ako nadmieru preplnená kurzíva. Písmená sa spájajú s netradičnou módou a celková línia tak niekedy môže ku koncu pripomínať aj koráb lodi.²⁹

Muhaqqaq a **rayhán** boli na blízkom východe exkluzívne využívané výhradne pre kopírovanie Koránu v 11. storočí.

Riqá a **tawqí** využívali väčšinou úradníci v kanceláriách. Napriek tomu sa v neskoršom období taktiež využívali na nadpisy veršov v Koráne.

Kým najdôležitejšie využitie kaligrafie zostalo v prepise Koránu, tak množstvo iných vysoko prepracovaných žánrov sa vyvinulo výhradne iba pre umenie kaligrafie.³⁰

²² EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.16

²³ Styles. *Calligraphy Qalam*.

²⁴ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.16

²⁵ Styly arabské kaligrafie. *Kaligrafie*.

²⁶ Classic Arabic Script Types. *Arabic Calligraphy*.

²⁷ MÄRGNER VOLKER, HAIKAL EL ABED (2012): *Guide to OCR for Arabic Scripts*, s.36

²⁸ Types of Arabic Handwriting. *The Middle East*.

²⁹ OSBORN J.R. (2008): *The Type of Calligraphy: Writing, Print and Technologies of the Arabic Alphabet*, s.141

³⁰ KHALILI NASSER (2008): *Islamic Art and Culture: Timeline and History*, s. 43-45.

4 KALIGRAFIA V MODERNOM SVETE

Blízky východ prešiel obrovskými zmenami za posledné storočie. V posledných 50-tich rokoch sa samotný demografický profil regiónu zmenil na nepoznanie.³¹

Potreba „krásneho písma“ – kaligrafie, nepatrí do minulosti, hoci každodenný život ovládajú informačné a komunikačné technológie a rukopisné písanie nahradila klávesnica počítača. Ale možno práve preto moderný človek potrebuje niečo, čo poteší oči, duchovne obohatí a naplní estetické potreby, dnes často modelované vymoženosťami digitálneho sveta.³²

V súčasnosti, moderní dizajnéri a kaligrafovia stále využívajú arabskú kaligrafiu ako podstatnú súčasť ich návrhov, a to nie len arabskí ale aj dizajnéri z celého sveta. Kým mnoho moderných kaligrafov a dizajnérov používa štandardné štýly písma, iní preferujú používať takzvaný voľný štýl, ktorý nie je obmedzený žiadnymi písacími pravidlami, z už spomínaných štýlov. Tieto voľné štýly zvyčajne zdôrazňujú krásu arabských piktogramov a to ako môžu byť zakrútené, stvárnené do pekných diel.

Na rozdiel od staršej arabskej kaligrafie, ktorá sa zvykla písať atramentom a perom z bambusu, moderní kaligrafovia experimentujú s rôznymi materiálmi ako sú napríklad, akrylové, vodové, olejové farby a dokonca s hlinou. S pokrokom reklám a médií, sa kaligrafia využíva v rôznych odvetviach dizajnu, ako sú napríklad dizajn loga, materiály pre tlač, exteriérovú reklamu, oblečenie a televízne reklamy.³³

Modernému a súčasnému umeniu v arabskom svete a Iráne sa dostáva značná pozornosť od zberateľov (súkromných ako aj inštitučných), kritici, správcovia múzeí a historici, prichádzajú ohodnotiť výnimočnosť a vzácnosť umenia, ktoré sa vytváralo v tomto regióne za posledné storočie.

Na niektorých umelcov má Islam obrovský vplyv, ktorí ho využívajú ako nositeľa pre svoje vyjadrenie. Iní umelci používajú písanie na vyjadrenie silných, duchovných pocitov bez toho aby sa nejako špecificky prikláňali k svätému písmu.³⁴

Reklama poskytuje mnoho príležitostí pre arabskú kaligrafiu. Jeden z reklamných účelov je navrhnutie atraktívneho loga pre firmy. Za použitia rôznych foriem písania:

³¹ HAMMOND ANDREW (2007): *Popular Culture in the Arab World!*, s.1.

³² AL-ABSI MARWAN, AL-ABSIOVÁ EVA, *Kaligrafia ako súčasť arabského kultúrneho dedičstva*. In Kontexty kultúry a turizmu, roč. 7, 2014, č. 1, s.12.

³³ ELMANSI, R. *Arabic Calligraphy in Contemporary Design*. *Graphic Design*.

³⁴ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.18-32

niekedy je použité moderné arabské písmo, kým iné reklamy sa vracajú ku zakrútenému, ozdobnému typu písma.

Niektoré známe logá spoločností a firiem ako je napríklad: Coca Cola alebo Walt Disney, museli byť prepísané do arabčiny za pomoci modernej kaligrafie.

Rôzne názvy západných produktov po prepise do arabčiny môžu byť často ťažké na pochopenie. Západné mená v arabskom prepise môžu byť nerozpoznatelné. Jedna z prekážok môže byť, kde a kedy budú písmená rozdelené pri čítaní. Na druhej strane táto nejasnosť môže predstavovať výhodu pre produkt – dvojznačnosť produktu sa zameriava na vyznačenie kultúru danej oblasti. Vďaka tomu vznikli nové názvy pri čítaní ako napríklad : „ Ted Lapidus“ sa stal Tidlabidus, vytvárajúc nový hybridný názov pre značku. Podobne ako meno „ Champs-Elysées“ je preložená ako Šanzilizja. Tu, taktiež spojenie dvoch slov do jedného spravilo meno chytľavejším a ľahším na rozpoznanie pre cudzinca.

„Arabizácia“ produktov taktiež zahŕňa využitie rôznych symbolov: písmen, čísiel. V rôznych prípadoch môžeme vidieť vznik nových znakov, ovplyvnené anglickým jazykom a dôležitosťou prepisu znakov v mene spoločnosti a v jej verejnej identifikácii.³⁵

Jedným z ďalších a pomerne nových odvetví, kde sa kaligrafia využíva je takzvané kreslenie svetlom – luminografia.

Kreslenie svetlom sa vo fotografiách označuje fotografovanie svetelných zdrojov, ako sú sviečky, pochodne alebo elektrické svetlá, väčšinou v pohybe.³⁶ Táto technika sa zvyčajne využíva v noci alebo v tmavej oblasti.³⁷ Vďaka dlhej expozícii vytvorenej fotoaparátom na statíve zanechávajú pohybujúce sa svetelné stopy.³⁸ Dĺžka expozície je zvyčajne okolo 5 minút dlhá ale môže sa pohybovať od niekoľko sekúnd do pár hodín.³⁹

Khajida El-Ghawas študentka stomatológie na univerzite v Alexandrii je jedna z prvých umelkýň využívajúc svetelnú kaligrafiu v Egypte. Svetelná kaligrafia nie je ľahká úloha. Jedna z náročných vecí je nájdenie svetiel, ktoré budú v následnej fotografiách použité. Finálny výsledok práce väčšinou vyzerá ako bez námahy, so slovami poletujúc vo vzduchu ako hviezdami na nebi. Avšak proces vyžaduje mnoho príprav.⁴⁰ Pre El-Ghawas

³⁵ ZIRINSKI RONI, *Ad Hoc Arabism: Advertising, Culture and Technology in Saudi Arabia*. (2005): s.124.

³⁶ Luminografie – kresba svetlom v interiéri, ateliéri. *IDIF*.

³⁷ ROSS, M. What is Light Painting?. *Light Painting Tools*.

³⁸ Luminografie – kresba svetlom v interiéri, ateliéri. *IDIF*.

³⁹ ROSS, M. What is Light Painting?. *Light Painting Tools*.

⁴⁰ HEIKAL, M. Painting in Thin Air: Light Calligraphy in Egypt. *Egyptian Streets*.

je toto umenie veľmi o spirituálnej príprave a cvičení. Praktikovala T'ai Chi a iné meditatívne cvičenia aby dovedla tento druh umenia k dokonalosti.⁴¹

Módni návrhári naprieč blízkym východom využívajú arabskú kaligrafiu v ich dizajnoch čoraz častejšie. Niektorí to vidia ako spôsob na udržanie jazyka a kultúry v móde. Arabské písmená môžeme vidieť na tričkách, šatkách, ruksakoch, náhrdelníkoch a náramkoch. Dnes sú takéto predmety nosené mnohými.

Kaligrafia intenzívne láka arabských ale aj nearabských kupujúcich. Pridaním tohto druhu tovaru vznikla nová cesta ako predstaviť arabčinu cudzincom. Mnoho nearabských zákazníkov si rado kupuje doplnky s arabskou kaligrafiou ako suveníry. Taktiež trvajú na pochopení a preložení písmen na predmetoch.⁴²

Spoločnosť *NOON* sa zaoberá vytváraním dizajnov na tričká. Bola založená skupinou mladých Saudov.⁴³ Obchody *NOON* sa nachádzajú v Dubaji a Džidde. Tie predávajú šaty ktoré ukazujú arabské písmená, slová a príslovia, ale oveľa modernejším spôsobom. Ahmad al-Sayed, vlastník jedného z obchodov tejto značky v Dubaji povedal, že tvorcovia tričiek *NOON* sa zamerali na dizajn, ktorý ukazuje arabčinu v novom smere.

„Môžeme robiť mnoho vecí podobných západu, hovoriť ich jazykom, alebo nosiť ich oblečenie, ale Arabi majú jedinečný vkus a komplexnú identitu ktorá si zaslúži byť ukázaná svetu. Chceme dať najavo, že sme hrdý nato, kto sme.“ Vysvetlil al-Sayed.

Tričká vo výkladoch obchodov zaujmú pozornosť zákazníkov s nápismi ako láska, mier, arabská próza a príslovia. Humor taktiež zohráva úlohu. Vytváraním slovných hračiek niektorých sloganov populárnych svetových značiek.⁴⁴

Tetovanie, niečo čo by si každý hneď nemusel spájať s arabskou kultúrou.⁴⁵ Nepoznať aspoň trochu cudzí jazyk v ktorom sa osoba nechá tetovať je základnou chybou. Internet je zaplavený mnohými obrázkami tetovaní. Tie buď vôbec nedávajú význam, alebo nezapadajú do kontextu.

Arabský jazyk je bežný umelecký motív. Tetovania v arabskom jazyku vyzerajú pekne pre neodborné oko, sú však len veľmi ťažko prevedené neodbornou rukou. Keď je arabská kaligrafia a typografia, napísaná profesionálmi, vznikne nám tak extrémne krásna forma umenia. Rovnako ako aj kaligramy, ktoré sa môžu javiť ako texty a zároveň obrázky.

⁴¹ Light Calligraphy: A Spiritual Art. *Cairo Scene*.

⁴² MEKY, S. Clothes designers use calligraphy to ensure Arabic isn't written off. *Al Arabiya News*.

⁴³ Noon T-Shirts. *Almohtaraf*.

⁴⁴ MEKY, S. Clothes designers use calligraphy to ensure Arabic isn't written off. *Al Arabiya News*.

⁴⁵ A Permanent Identity. *Arab Ink*.

Jordánsky fotograf Bashar Alaeddin dokumentuje rozšírenie arabskej kaligrafie v tetovaniach po celom svete. Jeho fotky nezachytávajú iba vzrastajúcu popularitu moderných tetovaní na blízkom východe a severe Afriky, ale taktiež demonštruje krásu arabského písma.⁴⁶

Mnoho ľudí pri výbere tetovania v arabskom jazyku, často krát zabúda a vynecháva významný element, kaligrafiu. Nespočetne veľa mužov a žien s arabskými slovami permanentne vyrytými do kože, nechápe že sa v podstate potetovali v istom zaužívanom druhu arabského písma. Ako so všetkým ostatným, je aj tu správna a nesprávna cesta ako si zaobstarat' arabské tetovanie.⁴⁷

V súčasnosti nám arabská kaligrafia a tetovanie prináša nespočetne veľa možností, ako aj za pomoci tejto kombinácie môžeme byť niečím jedinečný a unikátny.

Henna je prírodné farbivo, ktoré sa používa po tisícročia na farbenie vlasov, nechtov, pokožky a v kozmetických prípravkoch. Už v starom Egypte poznali hennu často a veľa ju využívali na farbenie. Dnes zažíva znova svoj veľký návrat. Je to rastlina dorastajúca do výšky 2 až 3 metrov. Hlavným a najdôležitejším účinkom používania henny je jej výrazný, pozitívny vplyv na vlasy. Ďalším pozitívnymi účinkami sú jej liečebné vlastnosti pri alergiách kože.⁴⁸

Zdobenie pokožky za použitia rastliny zvanej henna je v arabskom svete väčšinou využívané ženami. Často krát si takto zdobia ruky alebo chodidlá rôznymi ornamentmi a kaligrafickými motívami. Henna po pár týždňoch zmizne. Zložité vzory, ktoré môžeme vidieť naprieč blízokým východom sú zvyčajne dosiahnuté za pomoci šablón, ktoré sa dajú pomerne lacno kúpiť v obchodoch. Nárast pouličných umelcov, v turistických destináciách ako sú Marrákeš alebo Šarm aš-Šajch sa stretáva s ozdobovaním rôznej kvality. Preto je dobré ak sa návštevník, ktorý sa rozhodol pre tento druh umenia na svojom tele, presvedčil či je henna 100% prírodná a neuškodí jeho pokožke.⁴⁹

Za zmienku určite stojí aj využitie arabskej kaligrafie v hudbe. Svoje miesto si našla v súčasných hudobných klipoch na internete, kde sa spievaný text zároveň premieňa do kaligrafického písma. Príkladom by mohla byť určite pesnička „*Mawlaja*“ od známeho speváka Mahera Zaina, kde kaligrafiu vytvárala Mojtaba Obeid. Ďalej to môžu byť rôzne koncerty, udalosti a podujatia.

⁴⁶ HERWEES, T. Remarkable Arabic Calligraphy Tattoos Are the Focus of this Photo Project. *Good*.

⁴⁷ FANOUS, A. An Artist Is Trying to Make Arabic Tattoos More Stylish. *Vice*.

⁴⁸ Čo je Henna. *Henna na vlasy*.

⁴⁹ Henna and tattoos. *Al-bab*.

Hudobné podujatie Salon Joussour v Holandskom divadle v meste Haag predstavuje arabskú hudbu ako aj muzikantov a umelcov z Holandska, publiku zaujímajúcemu sa o kultúru každý rok.⁵⁰ Spočíva zo šiestich sekcií, ktoré zahŕňajú koncerty, kurzy, prednášky. Cieľom je vytvoriť a dať priestor hudbe pochádzajúcej z Palestíny, Libanonu, Egyptu, Iránu Turecka a Maroka. Vytvoriť tak most, ktorý spojí európsku a arabskú duchapnosť. Organizátori vyjadrili svoju túžbu ako skutočne ukázať klasickú arabskú muziku, ako svet vášní, odlišností a detailov. Tento popis podobne sedí aj na arabskú kaligrafiu, čím sa ujala hlavne v logu a dizajne celého podujatia. Názov „Salon Joussour“ bol predstavený v kaligrafickom tvare akéhosi „obláčika“ inšpirovaný hudobným jazykom. Bol vložený a prekrýva čiernobiele fotografie hudobných umelcov aby tak ukázal prepojenie medzi dušou a ich inštrumentom.

Tento projekt je výborným príkladom nekonečnosti arabskej kaligrafie, obzvlášť ak je začlenená do kontextu vizuálnej identity.⁵¹

Mnoho súčasných umelcov na blízkom východe využíva kúfické uhlové písmo. Vytvárajú tak lineárnu kompozíciu delikátnosti a rafinovanosti. Niektorí z nich boli ovplyvnení nie len modernou abstrakciou, ale taktiež geometrickými formami kresťanských ikon a islamským umením. Dôsledná štruktúra je doplnená bohatými farbami sieťotlače a prenikavou svetlosťou. S intenzívnou estetickou kvalitou tak ako aj špecifickým posvätným významom. Vďaka tomu sa pozorovanie a čítanie stali súčasťou jedného celku.⁵²

Jedným z ďalších zaujímavých štýlov modernej arabskej kaligrafie je aj *Moalla*.

Kaligrafia *Moalla* je založená na kaligrafovej vlastnej subjektívnej predstavivosti rôznych kaligrafických štýlov. Napriek tomu kaligrafický štýl je považovaný za taký, ak nasleduje tradičnú kaligrafiu a predošlé známe princípy vládnuce formátu písma. Štýl *Moalla* je taktiež založený na rovnakých pravidlách a rešpektuje nadriadené zásady tradičnej kaligrafie. To vysvetľuje prečo tento nový štýl zdieľa jasné podobnosti s ostatnými druhmi kaligrafie.

Využíva potenciál celého kaligrafického pera pri písaní (všetky strany), čo vedie k zvýšeniu priezračnosti a sprostredkovaniu dôkladnosti, celistvosti. Náhla a prudká zmena sily do jemnosti vytvára extrémny kontrast v hrúbke. Možnosť vytvárať komplikované kompozície v nesúmerných vzhládoch. Nezávislosť v požiadavkách na učenie, netreba

⁵⁰ Salon Joussour in Leiden. *Salon Joussour*.

⁵¹ Arabic Calligraphy meets music. *Tarek Atrissi Design*.

⁵² EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.44

vedieť ostatné štýly na naučenie *Moally*. Môže sa využívať v moderných architektonických priestoroch.

Je samozrejme zbytočné porovnávať štýl *Moalla* s ostatnými známymi kaligrafickými smermi. Každý kaligrafický štýl je potrebné študovať s poukázaním na jeho zámery a ciele. *Moalla* ako nové hnutie silne založené na tradičnosti si nenárokuje prevahu nad ostatnými štýlmi. Jednoducho sa drží rovnakých pravidiel a môže iba prispieť vlastným potenciálom a nedostatkami.⁵³

Ako čítať a vyznať sa v arabskej kaligrafii?

Písmená v kaligrafickej kompozícii sú často prepletené, a tak sú mnoho krát ťažšie čitateľné ako normálna, tlačaná arabčina. Arabské druhy písom využívané v tlači sú väčšinou založené na písme *Nasch*. Na druhej strane arabská kaligrafia využíva niekoľko odlišných druhov písma. Najlepšia cesta ako začať čítať arabskú kaligrafiu je, ak sa stotožníte s tým aké majú jednotlivé písmena tvary, v každom odlišnom štýle písma.

Tu je niekoľko jednoduchých rád:

Ak sú písmená v kompozícii poprepletané a nemôžeme nájsť jasnú horizontálnu líniu. Nasledujúce písmená môžu byť tak uložené nad alebo pod sebou. To vytvára slová, ktoré sa ťažko čítajú. Najlepší spôsob ako rozlúštiť tento typ písma je snažiť sa rozpoznať celé slová.

Ak je kompozícia kruhová, alebo má tvar akejsi kvapky slzy, začneme čítať v najspodnejšej pravej časti a pokračujeme sprava doľava až na samý vrch. Krivky sú uložené vertikálne. Zopár takýchto kompozícií sa začne čítať odhora avšak to je len veľmi zriedkavé.

Hľadať kľúčové slovo. Isté frázy sú v kaligrafií opakované znova a znova. Často krát sa fráza stane zjavnou a očividnou ak dokážete prečítať prvých pár písmen na začiatku. Príkladom frázy ktorá je obvykle písaná môže byť *basmala*. Je to islamská fráza, ktorá sa používa, ak sa pri niečom vynaloží veľmi veľké úsilie. Znamená „*V mene boha*“. Zvyčajne je pár písmen alebo slov, všetko čo potrebujeme na rozlúštenie týchto známych pasáži a úsloví.

Chce to trpezlivosť. Niekedy to zaberie roky, dešifrovať kompozíciu a jej význam. Medzitým si môžeme vychutnávať estetickú krásu kaligrafie. Určitý rozsah nejednoznačnosti je súčasťou pôžitku, ktorý vytvára tento druh umenia.⁵⁴

⁵³ About Moalla. *Moalla Calligraphy*.

⁵⁴ Frequently Asked Question. *Calligraphy Qalam*.

Vývoj arabskej kaligrafie viedol k vytvoreniu niekoľkých dekoratívnych štýlov. Tie boli navrhnuté a prispôsobené, aby vyhovovali rozličným druhom vkusu a aby zaujali a uchvátili ostatných. Najvýraznejšie z týchto techník sú, *Gulzar*, *Maraja* alebo *Muthanna*, zoomorfizmus a *al-Chat al-Hurr*.

Gulzar je definovaný učencom Yasin Hamid Safadi. V islamskej kaligrafii ako technika v ktorej sa vyplňuje oblasť v rámci hlavných rysov, relatívne veľkých písmien. S rôznymi ozdobnými prostriedkami, vrátane dizajnu vo forme kvetín, geometrických vzorov, loveckým prostredím, portrétmi, malým písmom a ostatnými motívmi. *Gulzar* je často využívaný v zložitej kaligrafii kde je taktiež obklopený ostatnými dekoratívnymi jednotkami.⁵⁵

Ďalšou nezvyčajnou variáciou kaligrafie je štýl nazývaný *muthanna*, čo v arabčine znamená zdvojenie. Je to technika zrkadlového písania v ktorej kompozícia na ľavej strane odráža kompozíciu na pravej strane.⁵⁶ Takýmto štýlom môžu byť napísané napríklad verše z koránu, kufickým písmom a tým sa vytvára obrázok mešity a minaretov. Avšak tento druh sa dnes nevyužíva tak často.⁵⁷

V zoomorfickej kaligrafii, sú slová usporiadané a spracované do tvaru ľudskej postavy, zvierat'a alebo objektu.

Al-Chat al-Hurr by mohol byť jedným z najmodernejších kaligrafických písom. Bolo vyvinuté v odlišných častiach arabského sveta v 80-tich rokoch 20. storočia. Toto písmo je akýsi druh voľného štýlu a nenasleduje nastavený vzor. Typické pre toto písmo je elegantnosť a vysoká štylizovanosť. Ide o extravagantnú kurzívu. Krivky zobrazujú výrazný kontrast v širokej línii. Krivka alebo ťah perom sa môže náhle zmeniť z najvýraznejšej do najtenšej možnej línii.⁵⁸

Jedným zo zaujímavých projektov súčasnej doby, kde kaligrafia zohráva podstatnú rolu, je taktiež Dubajské metro. Premiér a viceprezident Spojených arabských emirátov Muhammad ibn Rašíd al-Maktúm plánuje stanice a vagóny metra zmeniť na múzea a galérie umenia a do emirátu na Arabskom polostrove priniesť ľahko dostupnú kultúru.

Vďaka zaujímavej iniciatíve sa tak umenie v Dubaji stane dostupné pre všetkých ľudí bez rozdielu a to na miestach, kde väčšinou času trávia čakaním. V prvej fáze, ktorá by mala byť hotová v priebehu roka 2015, sa štyri frekventované stanice metra zmenia na múzea s odlišnou tematikou. Pôjde o Múzeum moslimského umenia a arabskej kaligrafie,

⁵⁵ Unique Calligraphic Collections. *Itsmylife*.

⁵⁶ Unique Calligraphic (khat writing) Collections. *Let me alter this*.

⁵⁷ Arabic Writing. *Arabic Calligraphy*.

⁵⁸ Arabic Calligraphy. *Imam Reza (A.S.) Network*.

Múzeum vynálezov, Múzeum súčasného umenia a Múzeum vizuálneho umenia. Zaujímavosť v nich nájdú obrazy, keramiku, šperky, rukopisy, vynálezy z oblasti astronómie, matematiky či medicíny, grafické ilustrácie, sochy a ďalšie výstavné predmety. Múzea budú koncipované interaktívne, aby si na svoje prišli všetky vekové kategórie.

„Spojené arabské emiráty sú kultúrnym mostom, ktorý spája východ so západom. Umenie je univerzálny jazyk, ktorý má silu zjednotiť ľudí rôznych národností a kultúr.“ Uviedol šejk Muhammad, ktorý plánuje pokračovať v tvorbe dostupných kreatívnych prostredí.

Dubajské metro každý deň odvezie okolo pol milióna pasažierov. Vďaka projektu sa zmení na unikátnu vzdelávaciu a kultúrnu príležitosť dostupnú na každodennej báze.⁵⁹

Arabská kaligrafia je využívaná taktiež aj na vlajkách, jedným z prípadov je aj vlajka islamského štátu.

Na tmavej vlajke sa vyníma bielou farbou napísaná takzvaná šaháda, islamské vyznanie viery: „Niet boha okrem Alaha a Mohamed je jeho prorok.“ Druhá časť šahády je na vlajke islamského štátu zobrazená v podobe takzvanej prorokovej pečate. Týmto kruhovým emblémom prorok Mohamed a prví kalifovia údajne podpísali oficiálne dokumenty. Islamské vyznanie viery – napísane modernou kaligrafiou – sa vyníma tiež na vlajke frontu An-Nusra, spojenca organizácie al-Káida.

Čierna vlajka sa stala medzitým symbolom, ktorým sa džihádisti snažia vedome zastrašiť svojich odporcov.⁶⁰

Moderná arabská kaligrafia nám prináša každým dňom viac a viac variácií a využití. Je to druh umenia ktoré sa neustále vyvíja a zároveň si zachováva svoje tradičné hodnoty. Jej využitie je veľmi pestré, okrajovo by sme mohli spomenúť napríklad novú formu, 3D kaligrafiu. V 3D kaligrafií sa umelec snaží nadobudnúť optický dojem, kde písmená namalované na papieri vyzerajú akoby vyčnievali von do priestoru. Dosiagnúť tento jav je nesmierne ťažké a zložité. Je potreba využiť správne tieňovanie a iné umelecké techniky.

⁵⁹ Dubajské metro sa zmení na sieť unikátnych múzeí a galérií. *Webnoviny*.

⁶⁰ Prápor Islamského štátu alebo príliš čierne vlajky. *Žurnál Pravda*.

4.1 Kaligrafity

Pouličné umenie, súčasť dnešnej kultúry naberá čoraz väčší význam v spoločnosti. Mnoho umelcov zaplňuje ulice miest po celom svete majstrovskými dielami a ovplyvňujú tak prostredie metropol.⁶¹

V súčasnej dobe mnoho arabských umelcov posúva so svojimi kaligrafickými štýlmi a politickými správami aj hranice grafitov. V arabskom svete sa o grafitoch veľa nehovorí. Označenie mena alebo pseudonymu je základom grafitov západného sveta. Arabské grafity často berú formu politických sloganov ako napríklad : „*Bud'te s revolúciou*“ ktoré sa rozšírili z krajiny na krajinu počas nedávnych povstaní.

Libanonský typograf Pascal Zoghihi poznamenal, že je to najjednoduchšia, najrýchlejšia a prakticky jediná cesta pre osobu žijúcu v nedemokratickom štáte ako vyjadriť svoj názor otvorene.

„*Nemôžu to skúšať v novinách kvôli cenzúre. Ich blogy budú vypnuté alebo internet zatvorený,*“ povedal. „*Vláda v skutočnosti kontroluje všetko čo robia, takže je to jediná cesta ako môžu ukázať svoje vlastné hlasy.*“

Napriek tomu grafity boli na vzostupe od doby nazývanej ako Arabská jar, s politickými sloganmi objavujúcimi sa na uliciach a dokonca na tankoch. Ak boli ľudia chytený, trest mohol byť v týchto krajinách omnoho tvrdší ako to je na západe.⁶²

Pouličné umenie v rozmanitých mestách tohto sveta (hlavne zdroje ako Libanon, Teherán, Palestína) použilo bežné, frekventované písmo a tiež arabskú kaligrafiu a premenilo ju do umeleckých nástenných malieb. Vzniklo tak nové označenie „Kaligrafity“, v tejto forme umenia sa miešajú tradičné princípy arabského písma, z poslednými rokmi postmodernej nostalgie.

Rôzne druhy vizuálnej komunikácie sa po svete rapídne zvýšili. Umelecké diela môžu byť teraz vďaka internetu a jeho celosvetovému dosahu zdokumentované, vyfotografované a rozptýlené pomocou sociálnych sietí. Tým sa umelci a ich diela stávajú známymi nie len v pôvodných mestách, kde vznikli ale aj v iných zahraničných. Internet v arabskej kaligrafii taktiež spôsobil prelomenie hraníc, rozptýlil lingvistické štýly a ukázal kultúrnu identitu blízkovýchodných umelcov po celej zemeguli. Zhodou okolností mnoho umelcov, ktorí sa vracajú k historickému kontextu a nostalgii, tvorí mladšia veková

⁶¹ Remix and Globalization of Street Art: Post-Modern Flair, Graffiti, and Arabic Calligraphy. CCTP-725: Remix and Dialogic Culture.

⁶² CINNAMON, N. Ancient Calligraphy meets politics in modern Arabic graffiti. Deutsche Welle.

skupina. Poháňaný dopredu aspektmi postmodernizmu blízkovýchodného pouličného umenia a kaligrafie bol aj mimo iných tuniský umelec el-Seed. Uvedomujú si vedúce postavenie internetu a príležitosti, ktoré si drží z hľadiska medzinárodného dosahu.

Ak hľadáme nový druh typografie pre arabskú kaligrafiu a pouličné umenie, el-Seed nám môže byť ako vzorová osobnosť. Nie je jediný z umelcov, ktorí získali úspech vo vytváraní grafitov a arabskej kaligrafie, ale je jeden z mála umelcov, ktorí pomocou svojich prác uspeli v rozšírení správ po svete. A tak sa stal ikonou pre súčasnú spoločnosť. Tieto správy sú tým, čo zvyšuje podvedomie týkajúce sa udalostí a nápadov v rámci istej kultúry, dovoľujúc tak celému svetu vidieť, aké odkazy boli vytvorené, za dverami krajín ktoré mnoho ľudí berie za zatvorené a ktoré sú často krát v pozornosti kvôli politickému, ekonomickému alebo sociálnemu sporu.

Súčasná kultúra pouličného umenia bude pokračovať v prechode významu a zmyslu. Umelci budú pokračovať v zaplavovaní ulíc miest po svete. Zanechávajú za sebou svoju značku a umelecké diela ako pôsobivý nástroj v odkazovaní. Miešanie tradičnej kaligrafie s grafitmi je na vzostupe. Štýly a techniky pokračujú v komunikácií s publikom, ktoré tvoria občania, umelci a cestovatelia. Vytvárajú tak hnutie, ktoré chápe kultúru ako kombináciu kultúrnych koreňov a moderných umeleckých štýlov na uliciach.⁶³

Jedno z mnohých miest bohatého na grafity a nástenné maľby je aj mestečko Asilah ležiace na severozápadnom pobreží v Maroku. Je nazývané ako aj „mesto umelcov“. Niektorým spolužiakom a spolužiačkam z katedry blízkovýchodných štúdií sa toto miesto podarilo aj navštíviť. V Asilahu sa často organizujú rôzne umelecké festivaly. Najznámejší z nich je kreslenie na stenu s využitím kaligrafie. Najkrajšie výtvyry potom ostanú na stenách starého mesta po niekoľko rokov.

⁶³ Remix and Globalization of Street Art: Post-Modern Flair, Graffiti, and Arabic Calligraphy. CCTP-725: *Remix and Dialogic Culture*.

4.2 Vplyv žien na umenie arabskej kaligrafie

Po celú dobu naprieč rôznymi obdobiami histórie, sa ženy usilovali o zapojenie sa do politiky, vlády a vzdelávania. Nechceli, aby sa predpokladalo, že sa budú starať iba o domácnosť a deti.

Postavenie ženy v spoločnosti získalo značný úspech, po vyniknutí zručností v krasopise a kaligrafií. Kopírovali knihy v tých najkrajších možných formách a kompetentne overovali pravdivosť kópií oproti originálom. Ľudia vo vláde sa často spoliehali na prvotriedne schopnosti žien, pri písaní textu v politických zmluvách.⁶⁴

Niektorí veria, že medzi ženou a písmenami v abecede je akési spirituálne a mystické spojenie. Jeden spisovateľ opísal ženu, ktorá sa venuje kaligrafii takto:

„*Jej atrament bol čierny ako jej vlasy, papier bol jemný ako pokožka jej tváre, jej pero bolo ako jeden z jej nežných prstov*“.⁶⁵

Pre mnoho dnešných moslimských žien, ktoré pokračujú v udržaní tohto umenia, je toto akási hmotná pripomienka duchovenstva a božstva. Súčasné štýly a techniky sa neustále vyvíjajú. Tieto ženy vdychujú tomuto bohatému a vždy vyvíjajúcemu sa umeniu nový život. Sú akýmsi spojením medzi storočiami tradícií a súčasným dňom.⁶⁶

V súčasnosti existujú rôzne organizácie, ktoré sa zameriavajú na ženskú umeleckú tvorbu. Jednou z nich je aj organizácia IMAN (International Muslimah Artists Network), ktorá bola založená v roku 1997. Je to organizácia určená na rozširovanie možností a prezentovanie moslimských žien v umení. Združenie poskytuje priestor pre umelcov rôznych odvetví ako sú napríklad, spisovateľky, herečky, poetky a taktiež ženy, ktoré sa zaoberajú kaligrafiou. Cieľom organizácie je podporovať, inšpirovať a rešpektovať individualitu prejavu prostredníctvom umenia.⁶⁷

Mnoho súčasných, mladých dizajnérok využíva prvky kaligrafie v klenotníckej výrobe. Dizajnerka Shamsa al-Abbar je významnou osobnosťou tohto odvetvia. V jej tvorbe, môžeme vidieť paralelu tradičnej arabskej kaligrafie a súčasného grafického dizajnu, ktorý vytvára nevšednú krásu. Predstavuje písmená ako formu umenia. Jej diela sú typické asymetrickosťou a jedinečnými geometrickými tvarmi. Vytvorila pestrosť v prispôbovaní arabskej typografie, ktorú založila na vertikálnych a horizontálnych

⁶⁴ ATIYEH GEORGE N. (2010): *The Written Word and Communication in the Middle East*, s.144

⁶⁵ Tamtiež s.147

⁶⁶ CAMERON, S. Calligraphy, then and now. *Muslima*.

⁶⁷ Mision & Goals. *International Muslimah Artists Network*.

líniách arabských písmen. Tie formuje do tvarov v podobe trojuholníka. Vo výslednej forme sa odráža náznak arabského písmena.⁶⁸

⁶⁸ Shamsa Alabbar: Calligraphic jewels. *ArchiPanic*.

5 SÚČASNÍ SVETOVÍ KALIGRAFI

Arabská kaligrafia a text sa často zobrazuje v maľbách, sochárstve a iných umeleckých odvetviach. Niektorí umelci v tvorbe opakujú originálne verše z koránu, iní používajú arabské písmo na vytvorenie nálady mysticizmu a spirituality bez toho aby sa priamo odvolávali na sväté písmo.⁶⁹

Spomedzi obrovského množstva umelcov a ich diel, je veľmi ťažké vybrať. Každý z umelcov prispel do sveta niečím inovatívnym a svojim. Preto sme sa rozhodli, že Vám priblížime aspoň tých, ktorí zaujali najviac nás.

5.1 Hassan Massoudy

Hassan Massoudy narodený v roku 1944 v meste Nadžaf na juhu Iraku. Vyrastal uprostred horúcej púšti, v tradičnej irackej spoločnosti ovplyvnenou silným náboženským presvedčením, s vysokým zmyslom pre solidaritu a poľnohospodárstvo. Ako dieťa, robil všetko pre to aby zohnal papier a farbivo aby tak naplnil svoju vášeň pre maľovanie a kaligrafiu.

Obr. 1 Hassan Masoudy. *Massoudy Calligraphe.*

⁶⁹ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.31

V roku 1961 odišiel do Bagdadu a začal pracovať ako učeň pre rôznych kaligrafov. Politické dianie a následná diktatúra ho v roku 1969 prinútila so žiaľom Irak opustiť. Odišiel do Paríža kde na zapltenie štúdia vytváral kaligrafické nadpisy pre arabské magazíny. Ako čas plynul, jeho kaligrafia sa stala svižnejšou a bohatšou na výraze. Tradičná arabská kaligrafia sa vykonáva s čiernym atramentom. Pre lepšie vyjadrenie samého seba sa oddelil od tradičnej čiernej farby. Začal tvoriť, aj inými rôznymi farbami. Čo v klasickej kaligrafii nie je bežný jav. Pri tvorbe používa veľké formáty bieleho papiera. Jeho diela, môžeme rozpoznať podľa hrubých čiar ktoré dominujú skoro vo všetkých prácach.

Výtvary od Hassana Massoudyho sú jemným mixom minulosti a prítomnosti, orientálneho a západného umenia, tradičnosti a modernosti.⁷⁰

Svoje diela začal viac vystavovať od roku 1980. Publikoval okolo 20 kníh. V súčasnosti žije a pracuje v Paríži.⁷¹

Témy, ktoré sú predstavované v islamskej kaligrafii majú často spirituálne, morálne a sociálne hodnoty. Avšak nie sú obmedzované iba na islamské texty. V 20. storočí sa irackí umelci zamerali viac na sekulárny svet a expresionizmus.⁷²

Máme mnoho „pochodujúcich“ písmen a slov slúžiacich ako politický koncept, ako napríklad „sloboda“. V prácach moderného kaligrafa Hasana Massoudyho sa niektoré tučné a výrazné tvary týčia nad mnoho menšími a tenšími slovami.⁷³

Mier a tolerancia je hlavná téma jeho prác, vedúc ho k spolupráci s Amnesty International, UNICEF a ďalšími podobnými organizáciami.⁷⁴

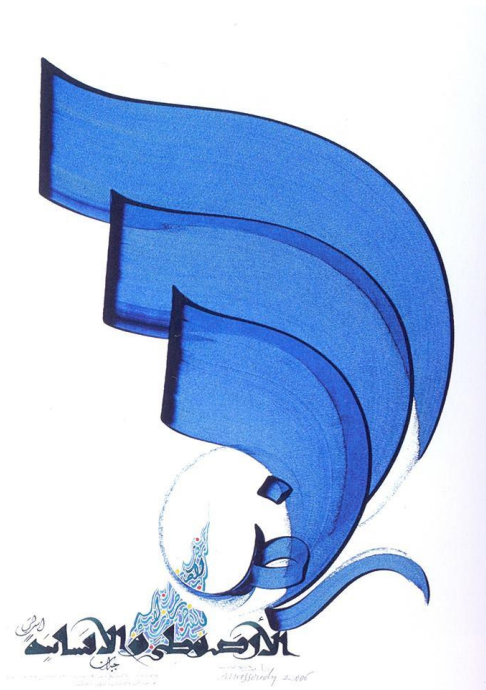
⁷⁰ Hassan Masoudy. *Massoudy Calligraphe*.

⁷¹ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.371

⁷² Exploring the artworks of Hassan Massoudy. *Global Citizenship through the art and desig.*

⁷³ LEAMAN OLIVER (2004): *Islamic Aesthetics: An Introduction*, s.34

⁷⁴ Hassan Massoudy. *October gallery*.

Obr. 2 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.76

Hassan Massoudy

Zem je moja národnosť a ľudskosť moja rodina.

Dielo vyjadruje dokonale štýl Hassana Massoudyho. Bolo namaľované v roku 2006 farebným atramentom na papier. Môžeme tu vidieť tri základné, hrubé, modré ťahy ktoré disponujú v diele. Pozorovateľovi to môže navodiť dojem akýchsi vln na mori.

5.2 Ahmed Moustafa

Ahmed Moustafa narodený v roku 1947 v Egypte.

V Alexandrií, jeho rodnom meste, bol zamestnaný na plný úväzok ako lektor v kompozícií a technike maľovania, a dizajne javiska – fakulta výtvarných umení na univerzite v Alexandrii. Ale už ako mladý si vážne uvedomoval že pred ním stojí širší obzor. V 1978 mu bol poskytnutý odchod z krajiny ako egyptskému delegátovi pre špeciálne, pokročilé štúdiá v grafike na centrálnej škole umenia a dizajnu v Londýne. V roku 1978 s poctou získal titul M.A. (Master of Arts) v grafickom dizajne. V ten istý rok bol odmenený britskou radou dotáciou, aby pokračoval vo výskume na svojej diplomovej práci Phd „Vedecká nadácia tvaru arabského písmena“ znovu na centrálnej škole umenia a dizajnu v spolupráci s Britským múzeom.⁷⁵

⁷⁵ Artist: biography. *Fe-noon*.

Moustafa je profesionálny kaligraf a odborník, ktorý pretransformoval posvätné texty Koránu do umeleckých diel. Skombinoval svoje náboženské hodnoty s modernou interpretáciou tradičného písma. Moustafa prehodnotil geometrické princípy kaligrafie, a tak vytvoril nový vizuálny slovník. Využíva opakovanie a iné maliarske techniky ako napríklad, začlenenie textu do reprezentatívneho obrázku. Poskytol tak kaligrafií väčšie univerzálne vnímanie. Je známy svojím odvážnym využitím širokého spektra farieb, ako aj spontánnym krasopisom.

Umelec sa vyznačuje využitím rôznych spôsobov maľby. Ako napríklad maľovanie obrazov na pevné plátno, sieťovú tlač, vitráže. Jeho práce sú držané v mnohých súkromných a verejných zbierkach. Tie môžeme vidieť v obidvoch národných múzeách Egypta a Británie, v múzeu Ashmolean v Oxforde a v národnom múzeu Škótska.⁷⁶

V roku 1998 bol pozvaný do Vatikánu aby predstavil svoju prácu na Pápežskej univerzite Gregoriána, v Ríme. Výstava niesla názov „*Kde sa dva oceány stretávajú*“ tá bola vyhlásená za jeden z prvých úspechov svojho druhu medzi moslimsko – kresťanskými vzťahmi. Na oslavu jeho prínosu do umenia a kultúry, bol vyznamenaný najvyšším čestným vyznamenaním, známou skupinou *Muslim Power 100*, ako za jedného z najvýznamnejších moslimov v Británii. Vo februári 2010 Turecká kultúrna asociácia žien mu udelila významný titul za službu islamu, na špeciálnej slávnosti uskutočnenej v Istanbule, na deň narodenia proroka Mohameda.⁷⁷

V súčasnosti žije a pracuje v Londýne, ale veľa svojho času trávi učením po celom svete.⁷⁸

⁷⁶ Ahmed Moustafa. *ArtTactic*.

⁷⁷ About Ahmed Moustafa. *University of North Carolina at Chapel Hill*.

⁷⁸ Ahmed Moustafa. *ArtTactic*.

Obr. 3 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.71

Ahmed Moustafa

Lod'

Dielo vzniklo v roku 2000. Použité sú olejové a vodové farby na papieri.

Toto dielo pokračuje v tradícii arabskej kaligrafie, v ktorej sú písmená usporiadané do formy reprezentatívnych obrázkov. Ahmed Moustafa znázornil plachetnicu za použitia charakteristických živých farieb a výrazového písma. Kde zakrútené, plynulé formy písania dokonale napodobňujú pohyb vln. Taktiež zobrazuje pozoruhodnú žiarivosť oblohy. Písmo zachytáva pasáž básnika Al-Akhtala.

„Rýchlo valiac sa voda pod loďou, vŕzga cez decht a pevné dosky.

Pustili sa do nej rozrážajúc čelom cez víchricu.

Mysliac si, že aj slon by sa od strachu pred nimi zastavil.

Velitelia ich môžu viesť cez schody kde vlny udierajú rýchlo na strany,

Ako stádo tiav, môže byť hnané bystrým pastierom.“⁷⁹

⁷⁹ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.71

5.3 Ali Omar Ermes

Ali Omar Ermes narodený v roku 1945 v hlavnom meste Líbye, Tripolis. Za vzdelaním cestoval do Anglicka. Na škole architektúry a dizajnu v Plymouthe získal diplom. V 1970 navštevoval aj centrálnu školu umenia a dizajnu v Londýne. Je aktívny v početných kultúrnych inštitúciach. Kde horlivo vedie mnoho náboženské dialógy. Je predseda centra moslimského kultúrneho dedičstva v Londýne. Ermes taktiež značne poukazuje na odlišnosť medzi arabskými a anglickými socioálno-kultúrnymi problémami. Zúčastnil sa vyše 60 svetových výstav. Jeho práca je držaná súkromnými zberateľmi a prominentnými múzeami. Vráta Britského múzea umenia, inštitútu Smithsonian vo Washingtone, DC a v Štátnej Ermitáži v Petrohrade.⁸⁰

Ali Omar Ermes je jeden z najžiadanejších umelcov v islamskom svete. Jeho práca stelesňuje lásku k tradičnej arabskej literatúre v rôznych úchvatných a spontánných obrazoch kaligrafie. Pôvab vytvárajú farby a tvary a má tradičný hlboko zakorenený rešpekt pre detail. V kontexte sa zameriava a zobrazuje ako arabská kaligrafia ovplyvnila, nie len jeho práce ale taktiež aj skorších umelcov počas viac ako tisíc rokov. Ukazuje kľúčovú úlohu kaligrafie ako podstatu abstraktného umenia vo všetkých dobách. A ako sa stala umeleckou formou najskvelejšieho citu.⁸¹

Obrazy Aliho Omara môžu byť klasifikované do troch hlavných kompozičných skupín. Práce ktoré sa sústreďujú na jednu formu písmena, ďalšie ktoré obsahujú sériu slov a fráz. Ostatné diela zahŕňajú estetický obsah arabských písmen, vytvárajúc akýsi vizuálny rytmus kde vzájomne na seba pôsobí kontrast a harmónia. Často krát sú pozadia založené na využívaní kombinácií rôznorodých farebných dimenzií. V prvej skupine svojich prác Ali rozvážne vyvažuje celkovú kompozíciu maľby, umiestnením krátkych výňatkov z literárnych a básnických textov. Ktoré obsahujú sociálne a kultúrne otázky v malom písme hneď vedľa alebo okolo hlavného centrálného písmena.⁸²

V súčasnosti žije a pracuje v Londýne.⁸³

⁸⁰ Ali Omar Ermes. *Barjeel Art Foundation*.

⁸¹ Prints – Ali Omar Ermes. *Islamic art & design*.

⁸² Ali Omar Ermes. *Meem Gallery*.

⁸³ Ali Omar Ermes. *Barjeel Art Foundation*.

Obr. 4 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.74

Ali Omar Ermes

Waw

Dielo vytvorené v roku 2003 za použitia akrylovej farby na papieri vsadeného na plátno. Zobrazuje arabské písmeno waw („v“). Podľa opisu samotného autora diela.

„Dôraz je kladený na vzťah medzi pozadím a popredím, kde dva prvky chcú zaujať pozornosť diváka, ako keby dve dimenzie tvoria jednu, priehľadnosť je pri tomto diele kľúčová.“

Na ľavo od písmena umelec napísal verše moslimského básnika Ibn al-Walída, ktoré môžeme preložiť ako:

„Ja som ohnivý kameň, a ak ty si jeden z tých ktorý môžu zapáliť môj hnev, prečo sa nepokúsiš?

Ja som najzúrivejšia šelma vo svojom prirodzenom prostredí, a ak ty si levov krik, prečo sa nepokúsiš? “⁸⁴

⁸⁴ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.74

5.4 Samir Sayegh

Libanonský najprednejší kaligraf Samir Sayegh, sa snažil vydobýť toto postavenie po desaťročia. Narodený v roku 1945, Bejrúte. Sayegh si zamiloval kaligrafiu už ako malý v 12-tich rokoch. Od roku 1950 začal hľadať spôsoby, ako zabezpečiť, aby kaligrafia nebola odsunutá do minulosti. Ale aby bola zapojená do smeru moderných praktík.⁸⁵

Študoval v Bejrúte neskôr odišiel do Paríža kde študoval históriu umenia na univerzite École nationale supérieure des beaux-arts (Národná vysoká škola krásnych umení).

Umelec, kritik a básnik Samir Sayegh je priekopníkom modernizmu v arabskom svete. Poháňaný vysokým záujmom o formálne písmo a jeho silu, hľadal oslobodenie kaligrafie od jazyka a významu. Umelec sa namiesto toho zameril na estetické proporcie písaného slova, v snahe vytvoriť univerzálny vizuálny jazyk.⁸⁶

Ďalej si môžeme prečítať Sayeghov názor na dvojakoť v arabskej kaligrafii.

„Umenie kaligrafie dlho trpelo dvojakoťou, aby vzniknuté obrazy mali význam v jazyku a boli čitateľné.

S výnimkou geometrického a hranatého Kúfického štýlu a Kúfického písma v prvotných Koránoch. Pokusy o vyváženú estetickú stránku kaligrafie a čitateľnosti textu vyžadovali obrovské úsilie a veľa času. Avšak ku koncu, navzdory niekoľkým brilantným prácam, to bola prekážka pre kreativnosť tohto umenia.

V umení kaligrafie, spôsob a forma musí vyniknúť nad textom a jeho významom. Text je iba „výhovorka“ na kresbu kaligrafie.

Slovo a jazyk ako prostriedky komunikácie boli dominantné dlhú dobu. Preto, za týmto účelom by sme mali prekonať túto dvojakoť a znovu začleniť kaligrafiu do našich moderných umení.“⁸⁷

Jeho štýl by sme mohli rozdeliť do dvoch kategórií. Skoro polovica rozsiahlych prác sú hladko usporiadané a geometricky precízne kocky, akési formy blokov v lesklom čiernom akryle. Druhá polovica je ľahká ako vánok. Maľba obsahuje krásne a efektívne prekrývané mávnutia, z ktorých mnohé sú prevedené dokonalým jedným ťahom.⁸⁸

⁸⁵ The triumph of form over content. *The Daily Star*.

⁸⁶ Samir Sayegh. *Barjeel Art Foundation*.

⁸⁷ Samir El Sayegh. *One Fine Art*.

⁸⁸ The triumph of form over content. *The Daily Star*.

V súčasnosti žije a pracuje v Bejrúte, Libanone.⁸⁹

Obr. 5 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.52

Samir Sayegh

Allah

„Dielo vzniklo v roku 1996 za použitia sieťotlače na papieri. Na tomto pozoruhodnom diele libanonský umelec opakuje slovo „Allah“ a vytvára tak mocný geometrický vzor inšpirovaný hranatým kúfickým písmom. Napriek dôslednej štruktúre, sú opakované prevrátené tvary extrémne pestré a nesúmerné. Abstraktná povaha textu je zdôraznená týmto nekonečným návrhom zložitosti, tak ako aj optická dokonalosť obrázku. Cez tieto kvality, Sayegh zmieruje náboženské funkcie islamskej kaligrafie s modernou estetickou. Modernosť ktorá taktiež charakterizuje jeho experimenty vo vytváraní nových druhov a štýlov arabského písma.“⁹⁰

⁸⁹ Samir Sayegh. *Athr Gallery*.

⁹⁰ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.52

5.5 Ola Hejazi

Narodila sa v Tripolise, Libanone avšak národnosť má Saudskoarabskú, ako dieťa vyrastala v meste Džidda. Je považovaná za jednu z vedúcich umelkýň abstraktného expresionizmu v Saudskej Arábii. Jej prvé skúsenosti s umením prišli v roku 1995 v Saudskom centre umenia v Džidde, kde prvý krát experimentovala s olejomal'bami. V zlepšovaní svojich zručností v grafike a portrétovaní jej pomohlo zúčastňovanie sa kurzov na prestížnych, medzinárodných, umeleckých školách a univerzitách. Umelecká škola Slade na University College of London a fakulte umenia a dizajnu v Chelsea.

Obr. 6 Saudi Artists. *Menassat*.

Diela predstavujú abstraktnosť a tradičné symboly. Zreteľné využíva základné farby a arabskú kaligrafiu, ako jasne rozpoznateľný znak. Neustále maľuje počas vzdelávania sa v arabskej literatúre. Inšpiráciu vo svojich najnovších dielach čerpala z básní Mohmouda Darwisha a kultovej speváčky Umm Kulthum. Ola rada vyjadruje jej formu „pravdy“, tak ako ju vidí ona cez kombinovanie svetlých farieb a často na plátne napísaných slov. Naprieč jej obrazmi, môžeme vidieť bohatú zbierku ľudských emócií. Žiadne z jej diel nenesie názov, je to zámerný ťah. Diváci a pozorovatelia prác, tak nie sú obmedzený v interpretácií jej práce.

Jej práca sa za posledné roky neustále vyvíjala, vyjadruje výrazné názory o jej vlastnom dizajne. Diela sú tak viac farebnejšie, detailnejšie a je v nich vidieť väčší

potenciál. V jej poslednej sérií prác s názvom „Tattoos“ predstavila čiernu farbu na plátne a použila čísla a geometrické tvary, namiesto voľnej formy kaligrafie, ktorá dominovala v jej skorších prácach.⁹¹

Vyhlásenie umelkyne :

„Inšpirácia pre moje práce pochádza z veľa rokov cestovania po svete, každodenného života a od niektorých mojich obľúbených umelcov. Umenie predstavivosti a vízie, nie je zručnosť ktorú som sa naučila na škole, to čo mi pomohlo je skôr viera v samú seba, dar od boha. Toto je jediný spôsob ako môžem vysvetliť zdroj svojich nápadov, ktoré mám počas procesu tvorenia.“ – Ola Hejazi⁹²

V súčasnosti žije a pracuje v meste Džidda, Saudskej Arábii.

Obr. 7 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.37

Ola Hejazi a Bassam Daher

Nekonečná veža

Toto dielo vzniklo v roku 2009 za použitia dreva, zrkadiel a rôznych iných druhov materiálov. V zložení drevených trámov obklopenými zrkadlami je *Nekonečná veža* výsledkom spolupráce medzi Saudskoarabskou umelkyňou Ola Hejazi a Libanonským

⁹¹ Project 60. *Oasis Magazine*.

⁹² Artist of the day: Saudi Ola Hejazi. *Isqineeha*.

dizajnérom Bassam Daher. Početné množstvo úrovní, pohyblivých kociek a kruhových sekcií odráža islamské presvedčenie, že človek si musí prejsť cez niekoľko úrovní a získať mnoho skúseností naprieč svetom, aby mohol dosiahnuť na svetlo boha. Pojem nekonečno je tu zobrazený nekončiacim sa odrazom svetla, ktoré sa sem dostáva cez okno na vrchole veže a tak pokrýva každú časť práce.

Vďačnosť a viera v boha je vyjadrená riadkami arabského písma ktoré zdobí dokopy 400 metrov drevených brvien. Písmo zachytáva niektoré mená pre boha z koránu. Ako napríklad „al-Rahman“ (milostivý pán), „al-Karím“ (štedrý), „al-Malik“ (najvyšší vládca), „al-Quddús“ (svätý), „al-Sabúr“ (trzeplivý) a „al-Ghafúr“ (odpúšťajúci). Tieto mená sa zobrazujú pri slovách ako „al-núr“ (svetlo) a „al-maláika“ (anjeli), aby dodávali význam že boh je vo všetkom, že boh je všetko.⁹³

5.6 Kouichi Fou'ad Honda

Narodený v roku 1946 v Tokiu.⁹⁴ Hondova unikátna cesta začala po vyštudovaní na univerzite zahraničných štúdií v Tokiu, so zameraním prevažne na arabský jazyk. Arabčinu si nevybral zo žiadneho zámerného dôvodu, iba ho zaujímali cudzie jazyky.

Po ukončení vysokej školy strávil Honda štyri roky vo svojom malom apartmáne, snažiac sa vytvoriť majstrovské dielo. Avšak nemohol. „*Štyri dni na konci som sedel pred pracovným stolom, ale nič ma nemohlo napadnúť.*“ – povedal

Neskôr nato Honda dostal pracovnú ponuku od tokijskej firmy, ktorá mala niekoľko zmlúv s vládami na blízkom východe, na vytváranie máp. Ako jeden z mála arabsky hovoriacich Japoncov vtom čase v roku 1970 vo firme. Čoskoro bol vyslaný do Saudskej Arábií, Líbye a Jemenu ako tlmočník. Bola to skúsenosť, ktorá zmenila jeho život, tvrdí Honda. Úloha, ktorá trvala 5 rokov, zahŕňala kempovanie v púšti, vedenie 20 člennej skupiny ďaleko od zaznamenaných trás a zaznamenávanie názvov, ktoré kočovní beduíni dali kopcom, riekam a horám. Bol to taktiež čas, kedy objavil umenie arabskej kaligrafie. Na rozdiel od japonskej a čínskej, arabská kaligrafia obsahuje tvar dizajnu, často predstavujúci kruhové alebo oválne formy.

„*Zamiloval som sa do krásy týchto kriviek,*“ – pripomína.

Honda sa odlišil so svojím unikátnym využitím farieb. Drží sa tradičných pravidiel arabskej kaligrafie, ktorá diktuje detaily, ako je umiestnenie interpunkčných znamienok.

⁹³ EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.37

⁹⁴ Master Fuad Kouichi Honda. *Jaca*.

Zároveň však tvrdí že jeho japonské dedičstvo a tradície mu taktiež pomáhajú prekonať konvencie. Rád stupňuje tieňovaných farieb v pozadí. Na rozdiel od mnohých iných umelcov, ktorí dávajú do kontrastu jednu živú farbu oproti druhej.

Honda trvá na tom, že nemusíte byť moslim, alebo expert na arabistiku, aby ste si mohli vychutnať toto umenie. V podstate mnoho jeho študentov v stále rozrastajúcej sa skupine nie sú moslimovia a niektorí dokonca ani neovládajú arabský jazyk. Vo vysoko prestížnej súťaži predstavenou Research Center for Islamic History, Art and Culture (IRCICA) v Istanbule, ktorá sa koná každé tri roky. Vyhrali cenu štyria Japonci, traja z nich boli študentmi Hondy. Avšak Hondu úspech jeho študentov priveľmi neprekvapil.

„ Japonci majú v kaligrafii zázemie, vďaka skúsenostiam v učení japonskej kaligrafie zvanej shodo,“ – povedal.

„ V písmenách vidím rôzne úrovne krásy. Jedno písmeno arabskej abecedy je pekné samo o sebe, avšak keď sa stane súčasťou vety vznikne tak nový stupeň krásy. A potom sa písmená začnú hýbať ako keby to boli žijúce stvorenia. Pre mňa je to skoro ako hudba bez zvuku,“ – dodal, usmievajúc sa pokojne.⁹⁵

Obr. 8 EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.38

Kouichi Fou'ad Honda

Bez názvu

⁹⁵ OTAKE, T. Japan's master of the ancient Muslim art. *The Japan Times*.

Dielo bolo vytvorené v roku 2004 za pomoci čierneho atramentu na zafarbenej ploche troch panelov, každý má veľkosť 131,5cm x 71,5cm. Na tomto obražku Honda vytvoril geometrické kompozície, ktoré obsahujú jednotlivé verše z koránu (zľava doprava: súra 2, verš 115, súra 28, verš 88, súra 55, verš 26). Všetky sa začínajú slovom „Allah“ na vrchu, postupne sú slová usporiadané zrkadlovo kde sa odrážajú z pravej strany na ľavú. Tento zrkadlový efekt vykonávali osmanskí učenci, kým písmo v jeho ozdobnom štýle je známe ako *jali thuluth*.⁹⁶

⁹⁶EIGNER SAEB (2010): *Art of the Middle East*, s.38

6 ZÁVER

Arabská kaligrafia je unikátny druh umenia, ktorý napreduje každým dňom a drží tak tempo s moderným svetom naokolo, avšak stále si zachováva svoje tradičné hodnoty. Je to umenie pre všetkých ľudí, či už umelcov alebo len pozorovateľov a obdivovateľov. V dnešnej dobe sa stretávame s nespočtým množstvom variácií a uplatnení arabskej kaligrafie. S nástupom internetu sa stala celosvetovo žiadanou a oceňovanou. Ľudia si môžu z internetu stiahnuť rôzne programy, ktoré umožňujú cvičenie a tréning arabskej kaligrafie. Môžeme sa teda nazdávať, že v blízkej budúcnosti, diel a prác s témami kaligrafie bude stále pribúdať.

Cieľom našej práce bolo priblížiť význam kaligrafie nie len z historického hľadiska, ale predovšetkým z toho súčasného. Zároveň sme sa snažili vytvoriť prehľad súčasných umelcov venujúcich sa arabskej kaligrafii. Pri výbere bolo našim zámerom vytvoriť čo najpestrejšiu škálu, zohľadňovali sme predovšetkým krajinu z ktorej umelec pochádza a štýl akým sa vo svojich prácach prezentuje. Žiaľ pri obrovskom počte vynikajúcich umelcov to bola pomerne ťažká a zložitá úloha. Niektorí ľudia môžu mať voči arabskej kaligrafii negatívny postoj, a to najmä vďaka médiám, ktoré nám často krát ukazujú iba zlú politickú situáciu na blízkom východe a teroristické útoky. Dúfame preto, že táto práca im ich názor poopraví, prípadne vyvráti a ukáže krásu nie len kaligrafie a umenia ako takého, ale aj pozitívne hodnoty celého arabského sveta.

Na arabskú kaligrafiu by sme mali predovšetkým nahliadať ako na niečo, čo ľudí spája, zblížuje a zároveň vyvracia predsudky niektorých iných ľudí voči arabskej kultúre ako takej. Zmena názorov a postojov niektorých jedincov na arabský svet však môže trvať ešte veľmi dlho. S nádejou teda hľadáme do svetlejšej budúcnosti, kde aj kaligrafia bude mať určite svoje čestné miesto.

7 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

A Permanent Identity. *Arab Ink*[online]. [cit 9.5.2015]. Dostupné z:
<http://www.arabink.me/featured/>

About Ahmed Moustafa. *University of North Carolina at Chapel Hill*[online]. [cit. 17.2.2015]. Dostupné z: <http://global.unc.edu/about-ahmed-moustafa/>

About Moalla. *Moalla Calligraphy*[online]. [cit. 7.3.2015]. Dostupné z:
<http://www.moala.net/aboutmoalla.htm>

Ahmed Moustafa. *ArtTactic*[online]. [cit. 15.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.arttactic.com/market-analysis/artists/middle-eastern-a-turkish-artists/ahmed-moustafa.html>

AL-ABSI MARWAN, AL-ABSIOVÁ EVA, *Kaligrafia ako súčasť arabského kultúrneho dedičstva*. In *Kontexty kultúry a turizmu*, roč. 7, 2014, č. 1, s.12.

Ali Omar Ermes. *Barjeel Art Foundation*[online]. [cit. 17.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.barjeelartfoundation.org/artist/libya/ali-omar-ermes/>

Ali Omar Ermes. *Meem Gallery*[online]. [cit. 17.2.2015]. Dostupné z:
http://www.meemartgallery.com/art_exhibiting.php?id=1

ANDREW HAMMOND, *Popular Culture in the Arab World!*. United States of America: American University in Cairo Press, 2007. 272 s. ISBN 1-85109-457-7

Arabic Calligraphy meets music. *Tarek Atrissi Design*[online]. [cit. 18.3.2015]. Dostupné z: <http://www.atrissi.com/arabic-calligraphy-meets-music/>

Arabic Calligraphy. *Imam Reza (A.S.) Network*[online]. [cit. 30.3.2015]. Dostupné z:
<http://www.imamreza.net/eng/imamreza.php?id=420>

Arabic Writing. *Arabic Calligraphy*[online]. [cit. 30.3.2015]. Dostupné z:
<https://cmes.uchicago.edu/sites/cmes.uchicago.edu/files/uploads/Art%20of%20Arabic%20Calligraphy.pdf>

Artist of the day: Saudi Ola Hejazi. *Isqineeha*[online]. [cit. 31.3.2015]. Dostupné z:
<http://isqineeha.tumblr.com/post/55360512627/artist-of-the-day-saudi-ola-hejazi>

Artist: biography. *Fe-noon*[online]. [cit. 16.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.fenoon.com/home/home.html>

ATIYEH GEORGE, *Book in the Islamic World: The Written Word and Communication in the Middle East*. State University of New York: SUNY Press , 1905. 305 s. ISBN 0-7914-2473-1

Basic Calligraphy Tools. *The Calligraphy Pen*[online]. [cit. 4.11.2014]. Dostupné z:
<https://calligraphypen.wordpress.com/2009/01/08/basic-calligraphy-tools/>

BAHBOUH CHARIF, *Půvab arabské kaligrafie*. Prague: Dar Ibn Rushd, 2002. 171 s. ISBN 80-86149-36-6

CAMERON, Shirin. Calligraphy, then and now. *Muslima*[online]. 3.8.2012 [cit. 1.4.2015]. Dostupné z: <http://muslima.imow.org/content/calligraphy-then-and-now>

CINNAMON, Nipard. Ancient Calligraphy meets politics in modern Arabic graffiti. *Deutsche Welle*[online]. 10.6.2011 [cit. 7.4.2015]. Dostupné z: <http://www.dw.de/ancient-calligraphy-meets-politics-in-modern-arabic-graffiti/a-15145388>

Classic Arabic Script Types. *Arabic Calligraphy*[online]. [cit. 5.11.2014]. Dostupné z:
<http://www.arabiccalligraphy.com/classic-types/>

Čo je Henna. *Henna na vlasy*[online]. [cit. 8.4.2015]. Dostupné z:
<http://www.hennanavlasy.eu/co-je-henna>

Dubajské metro sa zmení na sieť unikátnych múzeí a galérií. *Webnoviny*[online]. [cit. 31.3.2015]. Dostupné z: <http://www.webnoviny.sk/zaujímavosti/clanok/803391-dubajske-metro-sa-zmeni-na-siet-unikatnych-muzei-a-galerii/>

Exploring the artworks of Hassan Massoudy. *Global Citizenship through the art and design*[online]. [cit. 15.2.2015]. Dostupné z: <http://www.octobergallery.co.uk/participate/downloads/massoudy.pdf>

EIGNER SAEB, *Art of the Middle East*. London: Merrell Publishers Limited, 2010. 384 s. ISBN 978-1-8589-4500-2

ELMANZI, Rafiq. Arabic Calligraphy in Contemporary Design. *Graphic Design*[online]. [cit. 6.11.2014]. Dostupné z: <http://www.graphicdesign.com/article/arabic-calligraphy-in-design/#comments>

FANOUS, Angelina. An Artist Is Trying to Make Arabic Tattoos More Stylish. *Vice*[online]. 6.10.2014 [cit. 9.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vice.com/read/the-right-way-and-the-wrong-way-to-tattoo-yourself-in-arabic-106>

Frequently Asked Question. *Calligraphy Qalam*[online]. [cit. 18.3.2015]. Dostupné z: <http://calligraphyqalam.com/faq.html#question6>

Hassan Masoudy. *Massoudy Calligraphe*[online]. [cit. 17.11.2014]. Dostupné z: <http://hassan.massoudy.pagesperso-orange.fr/english.htm>

Hassan Massoudy. *October gallery*[online]. [cit. 17.11.2014]. Dostupné z: <http://www.octobergallery.co.uk/artists/massoudy/>

HEIKAL, Manar. Painting in Thin Air: Light Calligraphy in Egypt. *Egyptian Streets*[online]. 31.1.2014 [cit. 4.2.2015]. Dostupné z: <http://egyptianstreets.com/2014/01/31/painting-in-thin-air-light-calligraphy-in-egypt/>

Henna and tattoos. *Al-bab*[online]. [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: <http://www.al-bab.com/arab/visual/tattoos.htm>

HERWEES, Tasbeeh. Remarkable Arabic Calligraphy Tattoos Are the Focus of this Photo Project. *Good*[online]. 22.1.2015 [cit. 9.5.2015]. Dostupné z: <http://magazine.good.is/articles/beautiful-arabic-tattoos-photography-project>

Inscape – Kaligrafia. *Príručky a návody pre slobodný a otvorený softvér*[online]. [cit. 3.11.2014]. Dostupné z: <http://prirucky.mrazovci.eu/inkscape-kaligrafia>

JA'FAR MUSTAFA, *Arabic Calligraphy: Naskh Script for Beginners*. London: British Museum Press, 2002. 32 s. ISBN 978-0714114996

KHALILI NASSER, *Islamic Art and Culure: Timeline and History*. Egypt: The American University in Cairo Press, 2008. 186

KHATIBI ABDELKEBIR ,SILEJMASSI MOHAMMED S, *The Splendour of Islamic Calligraphy*. United states of America: Thames and Hudson Inc, 1996. 239 s. ISBN 0-500-01675-5

LEAMAN OLIVER, *Islamic Aesthetics: An Introduction*. Paris: University of Notre Dame Press, 2004. 265 s. ISBN 978-0268033699

Light Calligraphy: A Spiritual Art. *Cairo Scene*[online]. [cit. 4.2.2015]. Dostupné z: <http://www.cairoscene.com/ViewArticle.aspx?Aid=13878-Light-Calligraphy-A-Spiritual-Art>

Luminografie – kresba svetlem v interiéru, ateliéru. *IDIF*[online]. [cit. 4.2.2015]. Dostupné z: <http://www.idif.cz/kurzy/luminografie-kresba-svetlem-v-interieru-atelieru-167863cz>

Master Fuad Kouichi Honda. *Jaca*[online]. [cit. 11.4.2015]. Dostupné z: <http://www.jaca2006.org/master-fuad-kouichi-honda/>

MÄRGNER VOLKER, HAIKAL EL ABED, *Guide to OCR for Arabic Scripts*. London: Springer-Verlag, 2012. 592 s. ISBN 978-1-4471-4072-6

MEDIAVILLA CLAUDE, *Calligraphy: From Calligraphy to Abstract Painting*. Belgium: Scirpus Publications, 1996. 336 s. ISBN 9080332518

MEKY, Shounaz. Clothes designers use calligraphy to ensure Arabic isn't written off. *Al Arabiya News*[online]. 24.12.2013 [cit. 5.2.2015]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/life-style/fashion-and-beauty/2013/12/24/Clothes-designers-use-calligraphy-to-ensure-Arabic-isn-t-written-off.html>

Mision & Goals. *International Muslimah Artists Network*[online]. [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: http://imanworld.org/Site_7/Mission_%26_Goals.html

Noon T-Shirts. *Almohtaraf*[online]. [cit. 5.2.2015]. Dostupné z: <http://mohtaraf.com/news-details.php?nid=24>

OSBORN, J.R.(WAYNE), *The Type of Calligraphy: Writing, Print and Technologies of the Arabic Alphabet*. San Diego: ProQuest, 2008. 397 s. ISBN 0549517693

OTAKE, Tomoko. Japan's master of the ancient Muslim art. *The Japan Times*[online]. 17.6.2007 [cit. 11.4.2015]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/life/2007/06/17/to-be-sorted/japans-master-of-an-ancient-muslim-art/#.VS0j3vmUeFU>

People. *Calligraphy Qalam*[online]. [cit. 2.4.2015]. Dostupné z: <http://calligraphyqalam.com/people/becoming-a-calligrapher.html>

Prápor Islamského štátu alebo príliš čierne vlajky. *Žurnál Pravda*[online]. [cit. 31.3.2015]. Dostupné z: <http://zurnal.pravda.sk/spolocnost/clanok/333924-prapor-islamskeho-statu-alebo-prilis-cierne-vlajky/>

Prints – Ali Omar Ermes. *Islamic art & design*[online]. [cit. 17.2.2015]. Dostupné z: http://micahome.co.uk/details.php?subcat=12&artist_id=3&product_id=496

Project 60. *Oasis Magazine*[online]. [cit. 31.3.2015]. Dostupné z: <http://oasis-mag.blogspot.sk/2010/11/project-60.html>

Remix and Globalization of Street Art: Post-Modern Flair, Graffiti, and Arabic Calligraphy. *CCTP-725: Remix and Dialogic Culture*[online]. [cit. 7.4.2015]. Dostupné z: <https://blogs.commonsgorgetown.edu/cctp-725-fall2014/2014/05/03/remix-and-globalization-of->

ROSS, Michael. What is Light Painting?. *Light Painting Tools*[online]. 13.1.2012 [cit. 4.2.2015]. Dostupné z: <http://lightpaintingtools.com/?p=294>

SAFADI YASIN HAMID, *Islamic Calligraphy*. United States of America: Thades and Hudson Inc., 1987. 144 s. ISBN 87-50195

Salon Joussour in Leiden. *Salon Joussour*[online]. [cit. 18.3.2015]. Dostupné z: <http://www.salonjoussour.com/>

Samir El Sayegh. *One Fine Art*[online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: http://onefineart.com/en/artists/samir_sayegh/

Samir Sayegh. *Athr Gallery*[online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: http://www.athrart.com/artist/Samir_Sayegh/biography/

Samir Sayegh. *Barjeel Art Foundation*[online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: <http://www.barjeelartfoundation.org/artist/lebanon/samir-sayegh/>

Saudi Artists. *Menassat*[online]. [cit. 31.3.2015]. Dostupné z: http://www.menassat.com/?q=en%2Fimage%2F5084-saudi-artists&size=_original

Shamsa Alabbar: Calligraphic jewels. *ArchiPanic*[online]. [cit. 8.4.2015]. Dostupné z: <http://www.archipanic.com/shamsa-alabbar/street-art-post-modern-flair-graffiti-and-arabic-calligraphy-draft/>

Styles. *Calligraphy Qalam*[online]. [cit. 5.11.2014]. Dostupné z:
<http://calligraphyqalam.com/styles/kufic-maghribi.html>

Styly arabské kaligrafie. *Kaligrafie*[online]. [cit. 5.11.2014]. Dostupné z:
<http://www.kaligrafie.cz/arabska-kaligrafie/styly-arabske-kaligrafie>

The History of the Arabic Alphabet. *The Calligraphy Society*[online]. [cit. 3.11.2014].
Dostupné z: <http://leedscalligraphy.blogspot.sk/2010/10/history-of-arabic-alphabet.html>

The triumph of form over content. *The Daily Star*[online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.dailystar.com.lb/Culture/Art/2014/May-14/256335-the-triumph-of-form-over-%20content.ashx>

Types of Arabic Handwriting. *The Middle East*[online]. [cit. 5.11.2014]. Dostupné z:
<http://mccleskeyms.typepad.com/files/middle-east-culture-6.pdf>

Unique Calligraphic (khat writing) Collections. *Let me alter this*[online]. [cit. 30.3.2015].
Dostupné z: <http://sketchminded.blogspot.sk/2009/05/unique-calligraphic-khat-writing.htm>
Unique Calligraphic Collections. *Itsmylife*[online]. [cit. 30.3.2015]. Dostupné z:
http://eddrina.blogspot.sk/2010_03_01_archive.html

ZIRINSKI RONI, *Ad Hoc Arabism: Advertising, Culture and Technology in Saudi Arabia*.
New York: Peter Lang Publishing Inc., 2005. 176 s. ISBN 0-8204-7445-2

8 RESUMÉ

Submitted work presents modern Arabic calligraphy, current artist and their works. The main idea of my work is to point out wide range of uses of calligraphy and beauty of artworks created by current artists not only from Arabic countries but all over the world. The work also acquaints reader with creation of Arabic font and history of calligraphy. The department of Middle Eastern Studies gave me a great opportunity to make bachelor thesis about, that im really interested in. Arabic Calligraphy, which radiates spirituality and mystery is a art where you can feel strong traditionality mostly because of influence of islamic religion. However the modern era brings us new compatibility for this kind of art. Making a decision at choosing, which artist will be presented in this work was really hard and difficult task. The list of the artist containing this thesis is based mainly of style which they are using and also origin of every artist. For some people should Middle East sound a bit terrifying. This is because media often brings to us only bad news about political situation and terrorists attackss at middle east. There are many beautiful things in the Middle East region. Arabic calligraphy is something what connects not only arab people but people all over the world. Thanks to the internet you can now simply download programs that are focused on creating various arabic calligraphic images. So everybody can now practice. In that case I assume that more and more masterpieces would come to shine us with their marvellousness. With hope we are looking foward for brightness future, where Arabic Calligraphy would have honour place. I hope this bachelor thesis will provide more positive facts mostly between Czech and Slovak people. It's a art for everybody, for artists themselves or audience almost every age group.